

MAJOR ÁGNES

„miért üzentél?”

Csáth Géza atipikus kultusza az adaptációk tükrében

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Témavezető: Prof. Dr. Kappanyos András

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Kecskeméti Gábor

Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Irodalomtudományi Doktori Iskola

A modern irodalom történeti és elméleti modelljei program

Miskolc

2021

I. A KITÜZÖTT KUTATÁSI CÉL RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

Csáth Géza írói munkásságának megítélése nem mutat egységes képet a kritikai diskurzusban. A rövidege ellenére is jelentős írói pálya értékelése az évek során hol felívelő, hol hanyatló tendenciát rajzolt ki a magyar irodalomban: az életmű a kánon központjában, annak közelében és perifériáján is helyet foglalt már. Csáth befogadástörténetének egyik jellegzetessége, hogy az elmúlt körülbelül négy évtizedben Csáth művei és élete iránt tanúsított érdeklődés újfajta befogadásaktusok mentén is felmérhetővé vált. A megannyi értekező írás mellett – melyek nem csupán az irodalomtudomány területére korlátozódnak, szép számmal találunk közöttük például orvostörténeti, pszichoanalitikus szempontból elemző és zenetörténeti aspektusú munkákat is – ugyanis különböző művészeti területeken merítenek Csáth munkásságából. A paletta sokszínű: versek, verseskötetek, regények, színdarabok, nagyjátékfilmek, képregények születtek, melyek egy-egy vagy akár több Csáth-szöveget dolgoznak fel. A gyakran és tartósan felbukkanó hivatkozások indokolják, hogy a jelenséget vizsgálat tárgyává tegyük. Dolgozatom elsődleges célja, hogy ezt a diszkurzív konstrukciót, Csáth alakjának és életművének műfaji szempontból tágan értett, időben viszont az utóbbi néhány évtizedre fókuszáló befogadástörténetét vizsgálva bemutassa, hogy a Csáth-olvasás és -értelmezés, -újraírás és -feldolgozás milyen sajátos recepciót hozott létre.

A feldolgozások meglepően nagy száma miatt megkockáztathatjuk, hogy Csáth életműve a kortárs értelmezők számára bizonyos értelemben (legalábbis terjedelméhez és műfaji spektrumához képest) inspiratívabbnak hat a stabilabb kanonikus pozíciójú modern magyar szerzőkénél. Meglehet, sokan kismesterként, ködlovagként tekintenek rá, horribile dictu az irodalomtörténeti jelentőségét sem becsülik sokra, ám az utóbbi körülbelül negyven év művészeti termésének újraírásai, adaptációi, a Csáth-szövegvilággal fennálló intenzív intertextuális és intermedialis kapcsolatok mégis figyelmet és magyarázatot érdemelnek. A disszertációban ennek a – nem csupán recepciótörténeti irányultságú – folyamatnak az alakulását, okait és jellegzetességeit általánosabb belátásokat megfogalmazó áttekintő fejezetekben, illetve esettanulmányokban igyekszem feltárni.

II. AZ ANYAGGYŰJTÉS ÉS A FELDOLGOZÁS MÓDSZERE

A dolgozat központi kérdésfeltevése és a fogalmi keret alkalmazásának módja tisztázásra szorul, ezért az értekezés bevezető fejezetében azt járom körül, hogy releváns lehet-e a Csáth körül kialakult kultusról beszélni az irodalmi kultuszkutatás elméletei alapján. Az értelmezők, adaptálók, a Csáth élete és művei felé forduló szerzők

ambivalens és összetett viszonyulásában egyszerre van jelen a tisztelet, az irónia, az elidegenítés, sőt még a száncsaló is, melyre számos példát láthatunk a dolgozat elemző fejezeteiben. Ennek a jelenséghalmaznak a megnevezésére használok a dolgozatban az *atipikus kultusz* fogalmát. A bevezető fejezetben a recepciótörténet fontosabb eseményeinek felvázolása és a dolgozatban használt adaptációfogalom bemutatása mellett a középiskolai tankönyvek Csáthról szóló fejezeteit is áttekintem.

A dolgozat bevezető fejezetét két nagyobb szövegelemző egység követi. Az első elemző egységben olyan műveket vizsgálók, melyekben Csáth bizonyos értelemben a fikciós történetek szereplőjévé válik, következésképp ezek a feldolgozások elsősorban (de nem kizárólagosan) Csáth biográfikus szövegeire, naplóira, visszaemlékezéseire és leveleire koncentrálnak. Ez arra is alkalmat ad, hogy megvizsgáljuk, mennyire más, egymástól eltérő viszonyulást eredményeznek és támogatnak Csáth biográfikus szövegei a hivatalos kiadások idején, illetve az azt megelőző időszakban, mint később, amikor a szövegekről már lekerül a titokzatosság leple. A művek kiválasztásakor olyan lekerékített, saját koncepcióval rendelkező, nagyobb szabású és komplex alkotásokat emeltem ki, melyek intertextuális utalásrendszerének középpontjában a Csáth-„élet/mű” áll. A fejezetben kitérek Csáth irodalmi köztudatba emelésének kérdésére, melyben kulcsfontosságú szerepet játszottak Esterházy Péter Csáthot megidéző írásai a nyolcvanas években. Esterházy érdeklődésében Kosztolányi jelenléte is megkerülhetetlen tényező, így az Esterházy-írásokat vizsgáló szöveg egység jórészt erre az aspektusra fókuszál. Többek között a lokális identitás megszövegezésének szándéka érvényesül Tolnai Ottó *árvacsáth* című versciklusában és az elemzés során más Tolnai-művekben. A fejezetben tárgyalt további művek más perspektívából közelítenek Csáthhoz: Orbán János Dénes, Lovas Ildikó és Németh Zoltán munkái annak jelzése, hogy a Csáthról szóló diskurzusban helye van a Csáth-művek parodisztikus feldolgozásának, illetve a csáthi élettörténet visszas momentumaira rákérdező aktusoknak is, ami persze – a bevezető egységben mondottak szerint – éppúgy Csáth atipikus kultuszának sajátja, mint más esetekben a rokonszenvező tisztelgés. Végezetül egy film bemutatása zárja a fejezetet: Szász János *Ópiumja* már részben átvezet a következő elemző részhez, melyben javarészt Csáth szépírói munkái kerülnek középpontba, itt ugyanis – ahogyan a film címe is jelzi – nem csupán a naplószövegek (valamint Csáth elmeorvosi esettanulmánya), hanem egy Csáth-novella is a feldolgozás alapjául szolgál.

A fikciós Csáth-művek feldolgozásai esetében három különböző műfajú alkotást, egy képregényt, egy filmet és egy színdarabot (illetve drámaszöveget) választottam, ennek köszönhetően a mediális váltás során végbement adaptációs műveletek vizsgálata is előtérbe kerülhetett. Ahogyan az első nagyobb egység választott művei esetében, úgy itt sem csupán az érdekelt, mit és hogyan alakítottak át az adaptálók az eredeti kontextushoz képest, hanem az is, hogy azok mivé alakultak az adaptációs

folyamat során. Bár az elemzések a feldolgozásokra fókuszálnak, természetesen a csáthi hipotextusok részletes vizsgálata is megkerülhetetlen. Mivel ez az egység a novellákra összpontosít, itt már az esztétikai-poétikai szempont lesz mérvadó, szemben az előző fejezetben tárgyalt művekkel, amelyek elsősorban az életmű biografikus szövegeire támaszkodtak, következésképp a szerző személyének középpontba helyezésével a kultikus viszony látványosabban rajzolódott ki az értelmezések homlokterében. Ezekben az esetekben a Csáth művein keresztül kiemelt általánosabb ábrázolási problémákat, szimbólumrendszereket, eszméletörténeti horizontokat igyekszem feltárni.

Az első elemzés a színház felé fordul: Csáth számos szépiírói szövegéből válogat ugyanis Fodor Tamás színpadi adaptációja, az 1996-os *Zách Klára* című tragikomédia, mely Csáth azonos című melodramáját dolgozza fel. A drámaszöveg tétje ugyanakkor nem csupán a Csáth-mű újraértelmezésében, hanem egy Csáthot középpontba helyező, átfogó művészi vízió megalkotásában ragadható meg. A második elemzés Csáth egyik legismertebb és pályája csúcsaként számontartott novellájával, az *Anyagyilkossággal*, valamint a novella – és más Csáth-szövegek – alapján készült film, a Szász János rendezte *Witman fiúkkal* (1997) foglalkozik. Ebben a részben a pszichoanalitikus olvasat kialakításának szempontjából a lelkiismeret meglétének, illetve esetleges hiányának kérdése kerül középpontba a novella és az adaptáció szempontjából. Az utolsó elemzésben Csáth *Fekete csönd* című novellájának értelmezési lehetőségeit vázolom fel. Többek között az örült elbeszélő tudattalanul véghezvitt gyilkossága és az énkettőződés, illetve a német romantikából ismert doppelgänger megjelenése e korai Csáth-novella újraolvasására és újraértelmezésére is lehetőséget ad. A novellaelemzést követően Lakatos István képregényrajzoló a novella alapján készült, 2009-ben publikált képregénye kerül a középpontba. Ez az adaptáció a novellából kiragadott textusokat használja fel, azonban nem mindig a forráshoz hű módon – bizonyos esetekben a szövegek betoldásokat tartalmaznak, melyek az értelmezéskialakítást is nagymértékben befolyásolják. Lakatos *Fekete csönd*-átdolgozása tehát az adaptáció során történő, egy adott olvasati lehetőség melletti állásfoglalásként válik fontossá.

III. EREDMÉNYEK, HASZNOSÍTHATÓSÁG

A Csáth műveit és életét feldolgozó alkotások elemzése nem csupán Csáth írásművészetének irodalomtörténeti jelentőségére mutat rá, hanem arra is, hogy a szépiírói és biografikus szövegek milyen termékeny talajul szolgálnak az azokat feldolgozó, újralfedező, új formába öntő vállalkozásoknak. A vizsgált művészi értelmezések Csáth atipikus kultuszának részeként, egy emlékező rítusgyakorlatként is felfoghatók.

Mindehhez persze el kell fogadnunk, hogy a különféle megközelítések, egyáltalán a Csáth felé fordulás gesztusai, azaz a művek létrejötte voltaképpen önmagukban is kultuszteremtő aktusok, melyek önkéntelenül ugyan, összességében véve mégis egy sajátos, atipikus jegyeket mutató tendenciát rajzolnak ki. Elvben léteznek ugyan kultikus művek, melyek szerzőik személyétől függetlenül vezetnek a rajongás és a feltétlen elismerés kiváltotta tiszteletadás szertartásos gyakorlataiig, a tapasztalat azonban azt mutatja, hogy kultuszuk mégis inkább embereknek, az irodalomban praktikusan a szerzőknek van. A disszertáció első szövegelemző fejezetében ezért elsőként a csáthi élettörténetet feldolgozó és újraértelmező alkotásokat vizsgáltam meg. A szépiírói alkotások feldolgozásait elemző fejezet érve pedig az volt, hogy Csáth életművének esztétikai-poétikai potenciálját vizsgálva láthatóvá válnak bizonyos személytelenebb eszmék és szimbólumrendszerek, melyek újra- és továbbgondolása, esetleges bírálata visszavezeti az olvasót a Csáth által írt forrásszövegekig, melyek kortársi művészeti gyakorlatok előképeiként vagy megalapozóiként tűnnek fel és szereznek művészi rangot.

A dolgozatban vizsgált Csáth-képeket összevetve az az egyetlen közös nevező, hogy minden adaptáció kiaknázandó ötletbányát lát meg Csáth élettörténetében. A kialakított olvasatok azonban alapvetően különböznek egymástól, még ha vannak is átfedések köztük. Tolnai Ottó és Esterházy Péter indíttatása hasonló jegyeket mutat. Ezt a megírás időpontja is alátámasztja, hiszen Csáth a hetvenes-nyolcvanas években még nem az irodalmi köztudat része; közös tétjük lehetett tehát Csáth népszerűsítése, az irodalomtörténeti és olvasói figyelem ráirányítása Csáth életművére és ezzel együtt életére. Persze ez önmagában nem magyarázza, hogy Csáth miért ösztönözte művészetüket. Tolnai a Csáth-féle határátlépő művészszerpet összekapcsolja a bácskai kulturális térrel és a modernség helyi, a világirodalommal, idegen kultúrákkal és nyelvekkel az anyaországánál közvetlenebb viszonyt fenntartó, nem-provinciális arculatával. Esterházy elsősorban az erotika és a testiség nyelvének a magyar irodalom hagyományában eredeti és merész kiaknázását látja meg Csáth fikciós és önéletrajzi szövegeiben, átirataiból és feldolgozásaiból pedig a reflektálatlan, nárcisztikus férfi-önkép ironikus bemutatásán túl némi elismerés is érződik. Esterházy az államszocializmus irodalompolitikájának progresszív kánonját tudatosan ellenpontozza a magyar elbeszélés polgári hagyományának szerzőivel (Mikszáth, Kosztolányi, Ottlik), s Csáth nonkonformizmusa – az említett szerzők jelentőségénél kisebb súllyal ugyan – minden bizonnyal jól illeszkedett ebbe az irodalomtörténeti törekvésbe.

Tolnainál Bácska a magyar modernitás és szellemi élet olyan helye, mely ellenáll a kulturális élet centralizált elgondolásának. Csáth aktív éveinek izgalmas és nyitott világa, széles körű tájékozottsága, fogékonysága a kortárs művészeti és bölcséleti eszmékre metonimikusan szülőföldjére is átkerül, mely kétszeresen is marginális pozíciója (Budapest/Belgrád) ellenére sem válik provinciálissá. Tolnai bizalmasan és

empátiával fordul Csáth alakja felé, s élettörténetének visszas eseményeit együttérzően és megértéssel tolmácsolja. A Tolnai- és Esterházy-olvasatok közti különbség a Csáth–Kosztolányi páros szerepeltetésében is tetten érhető. Mindkettejüknél fontos az unokatestvérek együttes szerepeltetése (mely rezonál Dér Zoltán 1980-as „iker-csillagok”-elgondolására), ám amíg Tolnai életművében Kosztolányi Csáthnál kevésbé hangsúlyos figura, addig Esterházynál egyértelműen Kosztolányi a fő-, Csáth pedig a mellékalak.

A későbbi alkotások már a modern magyar irodalom elfogadott és ismert szerzőjeként tekintenek Csáthra, aki nem szorul többé igazolásra és felfedezésre, következésképp ezek az adaptációk gyakran marginálisnak tűnő szempontok alapján idézik meg Csáthot. Orbán János Dénes elbeszélése az önéletrajzi írások parodisztikus olvasatán keresztül rámutat, hogy az ekkorra már több kiadást megért, híres-hírhedt „1912–13-as Csáth-napló” ismerete a paródia megírásakor bizonyos közösségek számára már közös hivatkozási alapnak számít, így a parodizált szöveget nem szükséges kommentálni, hanem annak hiperbolikus feldolgozása kerül előtérbe. A metaforikus, transzcendens Csáth képe a kilencvenes-kétezres évek részben professzionalizálódó közönségének már kevésbé volt fontos. A csáthi művészetfilozófiára, Csáth irodalmi alkotásaira történő utalások hiányoznak Orbán János Dénes paródiájából, voltaképpen csak az autobiografikus szövegek botrányos mivolta kerül előtérbe, így az irodalomtörténeti figura mint botrányhős válik hangsúlyossá a szövegben. Ezekben az időkben az 1912–13-as időszakról számot adó szövegegyüttesnek több újrakiadása jelent meg, melyek szintén nem a magasirodalom felőli megközelítés alapján formálódtak – a megjelentetésekben a kereskedelmi érdekek valószínűleg fontosabb szerepet játszottak. A paródia megjelenésekor már megszűnt a kényszer, hogy az irodalomtörténet jelentős alakjait feddhetetlen életű erkölcsi példaképekként gondoljuk el. Ez persze az irodalomtörténeti alakok bulvárosodását is magával hozta, s az ilyen típusú érdeklődés legitimizálásában a biografikus szövegek paródiái is fontos szerepet játszhattak. Lovas Ildikónál Tolnai Ottóhoz hasonlóan szintén fontos szempont a lokális kapcsolat, ugyanakkor a *Spanyol menyasszony* úgy közelíti meg az élettörténeti narratívát, hogy regényének narrátorává Jónás Olga alakját teszi meg, mely eképp a csáthi élettörténet újabb nézőpontú bemutatását szolgálja. Bár Németh Zoltán oly módon tágitja ki az értelmezés körét, hogy abba bevonja a nyelv, a közlés problematikáját is, a két művet azért tárgyaltam egy alfejezeten belül, mert mindkét alkotás hasonló potenciált lát meg Csáth életeseményeiben: a szenvedélyes szerelem tematizálását, a legnagyobb magasságokat és mélységeket megtapasztaló, bonyolult férfi–nő kapcsolat bemutatását. Szász János értelmezése is ehhez hasonló témát boncolgat, ám figyelme elsősorban a függőség, az örület, a józanság elvesztése, az írás mint alkotás problémakörének irányába mutat.

A fikciós alkotások esetében a következőket állapíthatjuk meg. Fodor Tamás *Zách Klára* című feldolgozásában nem csupán adaptálta azonos című Csáth melodramáját, hiszen számos Csáth-novellából vett idézetet illesztett színpadi művének szövegébe. Fodor a lélektani megközelítés érvényességét hangsúlyozza, amikor a Csáth-novellákból kiválasztott textusokkal dúsítja fel tragikomédiájának szövegét. A kiragadott és átalakított, majd a drámaszövegbe illesztett hipotextusok a csáthi szövegvilág ismert és jellegzetes novellai motívumait sorakoztatják fel. Fodor Csáth szöveguniverzumának témáit, az erőszak, a szexualitás, a lelkiismeret, az elhárító mechanizmusok motívumait erősíti fel a novellákból átemelt vendégszövegekkel, így alkotása egyben a csáthi művészi törekvésekről alkotott vízióvá is válik. Ezt erősíti, hogy egy olyan műfajt választ a csáthi életműből, mely a tízes évek szecessziós és impresszionista, majd később expresszionista törekvéseire utal vissza, ugyanis a többszintű kifejezőmódokban gondolkodó, a zenét, a képet, a történetet egybelátó Csáthot állítja elének. Nem csupán a címszereplőre irányítja tehát a figyelmet, hanem a saját művészi világát kifejteni vágyó Csáth is fontos szerepet kap az értelmezés során. Az *Anyagyilkosság* filmadaptációja, a *Witman fiúk* esetében megfigyelhető, hogy a rendező Szász János a leírás aktusát nem adaptálja a filmjében, következésképp a filmben az anya karakterének metaforikus jellemzői a novellához képest elhalványulnak. Továbbá, ha a novellát pszichoanalitikus perspektíva mentén olvassuk, minden apró részlet visszavezethető ezekre az elméletekre, s többek között az is kijelenthető, hogy a Witman fiúk az apa halálának, s ezzel együtt a felettes én hiányának következtében nem rendelkezhetnek kifejtett lelkiismerettel, míg a filmben ennek ellentéte mutatható. A *Fekete csönd* képregényadaptációjának és a novella narratológiai szempontú vizsgálata az értelmezéskialakításokra fókuszált. Az általánosan elfogadott értelmezés egy őrült elbeszéléseként olvassa a novellát: az elbeszélő vad tévképzetei és féltékenysége okán gyilkolja meg fiatalabb testvérét. A narrátori instancia újragondolása azonban újabb interpretációs lehetőségek felé vezet, ahogyan az énkettőződés a novella jelenségeit is megsokorozza.

*

Hermeneutikai közhely, hogy egy mű vagy életmű jelentéséhez hatástörténete is hozzátartozik. Az irodalomtörténeti munkák mégis gyakran megfelelnek a művek utóéletéről, vagy legjobb esetben is csupán kis színes függelékként említik meg egy-egy mű értelmezéseinek változásait, kritikái megközelítésekben, iskolai dolgozatokban, tankönyvekben, feldolgozásokban és a kulturális-szakmai közbeszédben való megjelenésük alakulását. Csáth Géza életművének értelmezésekor azonban aligha tekinthetünk el a hatástörténet vizsgálatától. Csáth saját korában egyike volt a század-

fordulós művészi-zsurnalisztikus kultúra ködlovagjainak, életművéről egészen a hatvanas évekig kevesen gondolták, hogy egykor majd irodalomtörténeti szintézisek és tankönyvek lapjaira kerül. A Csáth-œuvre irodalomtörténeti ténnyé válása maga is atipikus hatástörténeti folyamat eredménye. Ennél is fontosabb azonban, hogy az olvasás és az irodalom szubkultúrává válása közepette Csáth szövegei azon kevés számú múltbeli alkotások közé tartoznak, melyekhez élő kapcsolat fűzi a tágabb olvasóközöniséget, melyeket nem csupán az irodalomtörténeti szakma művelői olvasnak. Miből lehet ezt tudni? A recepciótörténeti vizsgálatok nem képesek közvetlenül hozzáférni az olvasóközöniség képzeletihez, egyáltalán már az is csupán hipotézis, hogy egységesnek tételezzük egy korszak elgondolását valamely műről, művésről vagy egy-egy konkrét alkotásról. Az utóélet vizsgálata mégsem lehetetlen, mert a mű jelentéseinek aktualizálása mégiscsak megfigyelhető újabb művekben, értelmezésekben, sőt a kulturális élet vagy akár a közélet intézményes gyakorlataiban (díjak, ösztöndíjak, intézményes névadások, folyóirat-emlékszámok, évfordulós megemlékezések, kiállítások stb.). Csáth életművének továbbélése különösen látványos példája e folyamatnak. Műveinek képzeletvilága, önéletrajzi szövegeinek tematikája, egyszerre szikár és szenvedélyes írásmódja, kalandos és tragikus élettörténete a hetvenes évektől kezdve számos művészt és bölcsezt ihletett meg. A feldolgozások, kreatív művészi újraértelmezések pedig rendkívüli alkalmat biztosítanak azoknak az esztétikai, poétikai, társadalmi, politikai eszméknek a vizsgálatára, amelyek a Csáth-művek (újra)olvasásakor aktivizálódnak. Nyilvánvaló persze, hogy az így feltárt Csáth-képek jelentősen különböznek az irodalomtörténet objektív, az elsődleges kontextusra alapított Csáth-képétől, sőt a kreatív, művészi átiratok és feldolgozások vállaltan részleges és önkényes, kisajátító szempontok mentén használják a Csáth-szövegeket és -életrajzt saját művészi vagy bölcseleti terveik kifejezésére. A Csáth iránti sokszínű és nem szűnő érdeklődés vizsgálata mégis olyan ritka alkalom és esély, amelyet – érzésem szerint – hiba lett volna elszalasztani.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

1. MAJOR Ágnes. „(Re)konstruált Csáth-alakmások két Esterházy-műben”. In *A varázsló kertje* konferenciakötet [közlésre elfogadva].
2. MAJOR Ágnes. „Egy befejezetlen melodráma utóélete: Csáth Géza és Fodor Tamás Zách Klárája”. *Literatura* [közlésre elfogadva].

3. MAJOR Ágnes. „»A háború halottjának tekintem magam«: Csáth Géza (és a háború) végnapjai”. In *Üdvözet a győzőnek: Tanulmányok 1918 mikrotörténelméről*, szerkesztette KAPPANYOS András, 261–268. Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2020.
4. MAJOR Ágnes. „Titoktalanítás: Szajbély Mihály: Csáth Géza élete és munkái. Régimódi monográfia”. *Irodalomtörténet* 101 (2020): 228–232.
5. MAJOR Ágnes. „Papírról vászonra: Sághy Miklós: Az irodalomra közelítő kamera. XX. századi magyar irodalmi művek filmes adaptációi”. *Jelenkor* 63, 9. sz. (2020): 1009–1012.
6. MAJOR Ágnes. „Adaptálatlan leírás, kibillentett értelmezés: Csáth Géza: *Anyagyilkosság* – Szász János: *Witman fiúk*”. In *Leírás: Elmélet, irodalom, kép*, szerkesztette HAJDU Péter, KÁLMÁN C. György, MEKIS D. János és Z. VARGA Zoltán, munkatárs MAJOR Ágnes, 423–432. Reciti konferenciakötetek 5. Budapest: Reciti Kiadó, 2019.
7. MAJOR Ágnes. „Az írás örülete és az örület leírása: Szász János: *Ópium – Egy elmebeteg nő naplója*”. *Ars Hungarica* 44 (2018): 481–485.
8. MAJOR Ágnes. „Tű és töviskorona: Tolnai Ottó árvacsáthja a kultusz jegyében”. *Híd*, 6–7. sz. (2018): 128–134.
9. MAJOR Ágnes. „Kanonizációs törekvések és a Csáth-kultusz megalapozása a *Függőben*”. *Irodalmi Szemle* 61, 11. sz. (2018): 41–49.
10. MAJOR Ágnes. „Egy kultuszrombolási kísérlet(?): Lovas Ildikó: *Spanyol menyasszony*”. *Irodalmi Szemle* 60, 1. sz. (2017): 71–80.
11. MAJOR Ágnes. „Kultusz és paródia”. In *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2016. november 17.: Bölcsészettudományi Kar szekciókiadványa*, szerkesztette KÁLI Anita és MAJOR Ágnes, 47–52. Miskolc: Miskolci Egyetem Tudományos és Nemzetközi Rektorhelyettesi Titkárság, 2017.
12. MAJOR Ágnes. „Kultuszrombolás vagy kultuszépítés? Lovas Ildikó: *Spanyol menyasszony*”. In *(Kon)Textus*, szerkesztette BARTÓK Boglárka, MAJOR Ágnes és SCHÄFFER Anett, 33–42. Pro Scientia Füzetek 5. Miskolc: Könyvműhely.hu, 2017.

13. MAJOR Ágnes. „Lelkiismeret nélkül(?): A pszichoanalitikus értelmezés lehetősége Csáth Géza *Anyagyilkosság* című novellájában és Szász János *Witman fiúk* című filmjében”. In *Átjárások-áthallások: Az Eötvös Collegium Magyar Műhely 2014. évi konferenciájának előadásai*, szerkesztette HANTÓ Réka, MUNTAG Vince, MELHARDT Gergő és VARGA Nóra, 241–255. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2016.
14. MAJOR Ágnes. „Csáth-kultusz az adaptációk tükrében: Németh Zoltán: *Boldogságtelen, vetélőgépben – Csáth szeretője*”. *Literatura* 42 (2016): 361–367.
15. MAJOR Ágnes. „Koncentrált Csáth-világ: Csáth Géza és Fodor Tamás Zách Klárája”. In *Szöveg, hagyomány, interpretáció*, szerkesztette ÁDÁM Enikő, BARNÁ László, BARTÓK Boglárka, MAJOR Ágnes és SÁNDOR Kitti, 41–46. Pro Scientia Füzetek 4. Miskolc: Könyvműhely.hu, 2016.
16. MAJOR Ágnes. „Kimozdított identitás: Filmre vitt Csáth-szövegek”. In *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2015. november 19.: Bölcsészettudományi Kar szekciókiadványa*, szerkesztette FEKETE Norbert és MAJOR Ágnes, 45–50. Miskolc: Miskolci Egyetem Tudományos és Nemzetközi Rektorhelyettesi Titkárság, 2016.
17. MAJOR Ágnes. „Az orvos tekintete: A csáthi szövegvilág megjelenési formái Parti Nagy Lajos *A fagyott kutya lába* című novellájában”. In *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2014. november 21.: Bölcsészettudományi Kar szekciókiadványa*, szerkesztette FEKETE Norbert és MAJOR Ágnes, 55–60. Miskolc: Miskolci Egyetem Tudományos szervezési és Nemzetközi Osztály, 2015.
18. MAJOR Ágnes. „»Csak én voltam ébren«: A *Fekete csönd* értelmezési lehetőségei”. In *Babits és kortársai*, szerkesztette MAJOROS Györgyi, SIPOS Lajos és TOMPA Zsófia, 212–222. Kútíró bibliotéka 15. Budapest: Cédus Művészeti Alapítvány–Napkút Kiadó, 2015.
19. MAJOR Ágnes. „Valós(?) keretbe foglalt fikció: A narratív határátlépés lehetősége Csáth Géza novellisztikájában”. In *Határátlépések*, szerkesztette BARNÁ László, EGERER Lilla, KAPUSI Angéla és MAJOR Ágnes, 56–60. Pro Scientia Füzetek 3. Miskolc: Könyvműhely.hu, 2015.

20. MAJOR Ágnes. „Az *Anyagyilkosság* lelkiismeret- és bűnérzet-képe”. In *Sokszínű jelentés*, szerkesztette BARNA László, EGERER Lilla, KAPUSI Angéla és MAJOR Ágnes, 62–66. Pro Scientia Füzetek 2. Miskolc: Könyvműhely.hu, 2013.